

RÖVIDÍTÉSEK

Az értekezésben rövidített formában használt, gyakran idézett szakirodalom anyaga:

Dieskau	Fischer-Dieskau, Dietrich. <i>Robert Schumann. Wort und Musik.</i>
Stuttgart: Deutsche Verlags-Anstalt GmbH, 1981.
Hallmark	Hallmark, Rufus. <i>The Genesis of Schumann's Dichterliebe.</i>
Ann Arbor: UMI Research Press, 1979.
Metzner	Metzner, Günter. <i>Heine in der Musik</i> 1-12.
Tutzing: Hans Schneider Verlag, 1989-94.
Moore	Moore, Gerald. <i>Poet's Love. The Songs and Cycles of Schumann.</i>
London: Hamish Hamilton Ltd., 1981.
Pousseur	Pousseur, Henri. „Schumann ist der Dichter.
Fünfundzwanzig Momente einer Lektüre der »Dichterliebe«”.
Ford. H. R. Zeller.
In <i>Musik-Konzepte Sonderband. Robert Schumann II.</i>
München: edition text + kritik GmbH, 1981, 3-128.
Rosen	Rosen, Charles. <i>The Romantic Generation.</i>
Cambridge: Harvard University Press, 1995.
Sams	Sams, Eric. <i>The Songs of Robert Schumann.</i>
New York: W. W. Norton & Company Inc., 1969.
<i>Säkularausgabe</i>	<i>Heinrich Heine. Säkularausgabe</i> Bd. 1.
Gedichte 1812-1827.
Berlin: Akademie-Verlag, 1979.
<i>Säkularausgabe</i>
(Kommentar)	<i>Heinrich Heine. Säkularausgabe</i> Bd. 1.
Kommentar 1-2.
Berlin: Akademie-Verlag, 1982.
Westphal	Westphal, Christiane. „Robert Schumann:
»Liederkreis von H. Heine op. 24.«”.
<i>Musikwissenschaftliche Schriften</i> Band 30.
München: Musikverlag Emil Katzschichler, 1996.

ELŐSZÓ

Az értekezés célja Robert Schumann két Heine-dalciklusa, az op. 24-es *Heine-Liederkreis* és az op. 48-as *Dichterliebe*, valamint a *Myrthen* (op. 25.) három Heine-dalának elemzése, a témára vonatkozó, általam legjelentősebbnek tartott tanulmányok alapján. A Schumann-kutatás ezzel kapcsolatos eredményeinek összegzése és – néhány esetben – zeneelméleti jellegű kiegészítése önmagában is érdekes feladatnak tűnt, mivel a dalciklusokban szereplő Heine-dalok ilyen szempontból történő, összefoglaló ismertetésére magyar nyelven még nem került sor.

A szakirodalomban jelentős aránytalanság tapasztalható a két Heine-ciklus tekintetében: a koncerteken és felvételeken is ritkábban megszólaló *Liederkreis* az elemzésekben a *Dichterliebénél* lényegesen kevesebb teret kap. A megzenésítések közös tanulmányban történő összefoglalása ezt az egyenlőtlenséget kívánta ellensúlyozni.

Az értekezés megírása előtt széles körben konzultáltam a munka legfőbb feladatairól, irányvonaláról. A megbeszélésekből egyértelműen úgy tűnt, hogy a dolgozat célja jelen esetben nem a különböző vélemények ütköztetése, vagy az író szubjektív észrevételeinek, asszociációinak nyilvánosság elé tárása, hanem az adott tárgykörben megszerzett ismereteinek összegzése, tudásának bemutatása. Ezért arra törekedtem, hogy a szakirodalom számomra legfontosabb és leginspirálóbb tanulmányainak alapgondolatait felvázoljam, míg mondanivalómat elsősorban a koncepciók egymásra építésében (lásd a motívumkutatásról szóló fejezetet), illetve a dalelemzések során fejtssem ki (lásd, többek között, a *Buch der Lieder* vers-, és a *Dichterliebe* dalcsoportjairól, vagy a *Liederkreis* dalainak hangnemi összefüggéséről szóló részeket, továbbá az egyes dalok kapcsán tett megfigyeléseket).

A választott témának megfelelően az egyes művek legfőbb elemzési szempontja a ciklus-elv megjelenési formáinak bemutatása volt (s nem az összhangzattani és formatani jelenségek egyszerű felsorolása). Ebből következik a sorrend felcserélése is: a *Myrthen*-sorozattal – ciklikus értelemben lazább szerkezete miatt – tanácsosnak tűnt a két egységesebb struktúrájú, kizárólag Heine-dalokat tartalmazó alkotás előtt foglalkozni. (A ciklus részeként írt művek rendkívül erős összetartozása alapvetően megkülönbözteti az adott dalokat a dalciklusba nem tartozó kompozícióktól, így ezeket a Heine-megzenésítéseket az értekezés csak röviden említi.) A dalciklusok belső összefüggéseinek megértéséhez viszont nélkülözhetetlenek bizonyult a Schumann karakterisztikus motívumait elemző, alapvető fontosságú tanulmányok előzetes ismertetése.

A „Bevezetés” című fejezet Heine fiataalkori verseinek a kor dalszerzőire gyakorolt hatását mutatja be. Magyar nyelven ezt a témát még nem dolgozták fel részletesen, a magyar zeneszerzők esetében sem – a dolgozat talán alapot adhat a témakör későbbi, bővebb kifejtésére. Szintén fontosnak véltem az előadási javaslatokról szóló rész elkészítését, mely az elméleti fejezetek tapasztalatai alapján hasznos tanácsokat adhat a dalok megszólaltatásához (e szándékomat több, általam iránymutatónak tartott vélemény is megerősítette).

Végül egy személyes indok az értekezés témájának kiválasztására.

Az Eötvös Loránd Tudományegyetem Tanárképző – később Bölcsészettudományi – Karának Zenei Tanszékén 1985 óta folytatott zeneelmélet-oktatói és zongorakísérői, valamint a Weiner Leó Zeneművészeti Szakközépiskola és az újpesti Erkel Gyula Zeneiskola ének tanszakán végzett több éves korrepetitori tevékenységem a dolgozat megírásához inspirációt és segítséget jelentett.

Kollégáim mellett ezúton fejezem ki köszönetemet a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem Könyvtára és Kutatókönyvtára, a Magyar Tudományos Akadémia Zene tudományi Intézetének Könyvtára, a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár Zenei Gyűjteménye, az Országos Széchényi Könyvtár, valamint az Országos Idegennyelvű Könyvtár munkatársainak, a szakirodalom és a kottaanyag összeállítása során nyújtott segítségükért.